

VÕRDSEM MAAILM ON VÕIMALIK!

Interaktiivne töötuba alternatiivsetest majandusmudelitest

SISUKORD

Sissejuhatus	3
Mis on sotsiaal- ja solidaarmajandus?	4
Teema avamine	5
Rühmatöö	6
QR koodid	7
Rühmatöö tööleht	8
Esitlused	9
Arutelu ja kokkuvõte	10
Edasiarendus	11
Viited	12

Koostanud: MTÜ Mondo

Keelekorrekatuur: Katrin Kern

Tallinn 2018

Töötuba on valminud projekti „Digitaalsed õpimärgid ja õiglasem maailmamajandus – maailmahariduse tõhustamine Eesti koolides“ raames Eesti Välisministeeriumi arengu- ja humanitaarabi vahenditest.

Töötoas kasutatud materjalide valmimist kaasrahastas Euroopa Komisjon projektist „Sotsiaal- ja solidaarmajandus: mõistlik lähenemine arengule ja jätkusuutlikkusele“.

Tegevuste eest vastutab MTÜ Mondo ja need ei pruugi kajastada Euroopa Liidu ega Välisministeeriumi ametlikke seisukohti.

SISSEJUHATUS

Tegemist on tervikliku töötoaga gümnaasiumiastme õpilastele, mis paneb noored mõtisklema majandusliku ebavõrdsuse ja selle põhjuste üle nii Eestis kui ka maailmas. Töötoas arutletakse solidaarmajanduse ja lineaarmajanduse erinevuste üle, analüüsitakse kriitliselt tänapäeval levinud majandusmudelite kitsaskohti ning tutvustatakse alternatiive, nagu ringmajandus, taas- ja uuskasutus, kogukonnapõhine majandamine, õiglase kaubandus, arengukoostöö jt.

Töötoa juurde kuuluvad töölehed, lingid, solidaarmajanduse infomaterjal ja juhised läbiviijale.

Läbivad teemad on elukestev õpe ja karjääri planeerimine, keskkond ja kestlik areng, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon, tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus.

Töötoa kestus on kaks akadeemilist tundi.

Pane tähele enne töötoa läbiviimist!

1. Toolide asetus ruumis peab võimaldama kuuel rühmal koostööd teha ja rühmade vahel rahulikult liikuda.
2. Töötoa läbiviimiseks on osalejatel vaja rühma peale vähemalt ühte internetiühendusega nutiseadet. Ideaalis peaks nutiseadmesse olema alla laaditud QR-koodi lugemise rakendus.
3. Välja tuleb printida järgmised leheküljed:
 - lk 7 – üks, kui tuleb kuus või vähem rühma
 - lk 8 – vastavalt rühmade arvule.
4. Majandusmudelite esitlusteks võib (aga ei tarvitse) ruumis olla abivahendeid vastavalt õpetaja valikule (pildid, mänguasjad, lisamööbliesemed, kostüümid, parukad, nõör, niidid, joonistamistarbed vms).
5. Lisa [Answergardenisse](#) küsimus, millele tahad saada vastust sõnapilvena (vt „Arutelu ja kokkuvõte“).

MIS ON SOTSIAAL- JA SOLIDAARMAJANDUS?

Taustinfo töötoa läbivijale

Kuigi maailma majandus kasvab, ei jõua elujärje paranemine sugugi kõigi maailma inimesteni. Lõhe maailma rikkamate ja vaesemate inimeste vahel hoopis kasvab – 1% elanikkonnast hoiab enda käes juba üle poole maailma rikkusest, samas kui iga viies inimene arengumaades elab äärmises vaesuses.

Brasiiliast on alguse saanud sotsiaal- ja solidaarmajanduslik liikumine, mille eesmärgiks on majanduse tagasi võtmine kogukondade ja väiketootjate kätte ning tarneahela lühendamine nii, et kaup jõuaks otse tootjalt tarbijale. Solidaarmajanduse osaks loetakse näiteks mitmesuguseid ühistuid; kogukonna- ja sotsiaalseid ettevõtteid; rahavabasisid algatusi ja vahetuskaubandust; jagamismajandust; õiglast kaubandust ja otsekaubandust; ressursside ühist kasutamist, säästvat tarbimist ja keskkonnahoidu soodustavaid ettevõtteid jm.

Väärtused, mille eest solidaarmajandus seisab:

- Keskmes on inimesed ja looduskeskkond
- Töö, inimväärikus ja isemajandamine
- Demokraatia, inimõigused, osalemine
- Sooline võrdõiguslikkus
- Solidaarsus, kaasamine, "sotsiaalse kapitali" suurendamine
- Toetumine kohalikule pärandile ja kogukondadele
- Globaalse terviku nägemine
- Säilenõtkus ehk kogukondade vastupidavus muutustes
- Keskkonna- ja bioloogilise mitmekesisuse kaitse, positiivne suhe loodusega kogu tootmis- ja turustusahelas
- Sõltumatus ühisressursside, nagu vesi, õhk, maastik, energia, toit, teadmised ja kultuuripärand, haldamises ja kasutamises

Rohkem taustteavet leidub infovoldikus „[Võrdsem maailm on võimalik!](#)“¹

TEEMA AVAMINE

Töötoa esimene osa (kuni 10 minutit) on mõeldud osalejate häälestuseks ja tähelepanu äratamiseks. Alustuseks **kaardista**, millised on osalejate eelteadmised.

Kasuta selleks näiteks selliseid küsimusi:

- *Milliseid globaalseid probleeme oskad nimetada?*
- *Kas sinu arvates on maailma majandus õiglane?*
- *Mis on ebavõrdsuse põhjus?*
- *Kas tead alternatiivseid majandusmudeleid, mis aitavad ebavõrdsust vähendada?*

Vastavalt rühma aktiivsusele **lisa** taustinfot hetkeolukorrast maailmas või **tee kokkuvõte** osalejate mõtetest. **Räägi**, et töötoa käigus tutvute alternatiivsete mudelitega, nagu ringmajandus, taas- ja uuskasutus, kogukonnapõhine majandamine, õiglane kaubandus, arengukoostöö jt.

Näita filmi „Majandus muutub. Muuda majandust!“ [treilerit](#)². Treiler on ingliskeelne, võimalik on sisse lülitada automaatsed eestikeelsed subtiitrid.

Räägi, et osalejad töötavad 4-5-liikmelistes rühmades ja tutvuvad kuue mudeliga, mida pärast üksteisele tutvustavad. **Selgita**, et igas grupis peaks olema vähemalt üks internetiühendusega nutiseade, mille abil rühm lühifilme vaatab. Lubatud on ka nii, et kõik rühma liikmed vaatavad filmi üksi või paaris. **NB!** Sellisel juhul soovitame kasutada kõrvaklappe.

Jaga grupp kuueks 4-5-liikmeliseks rühmaks, kasutades selleks endale sobivat meetodit. Kui osalejaid on rohkem kui 30, saab teha suuremad rühmad või moodustada kaks rühma sama lühifilmi analüüsimiseks.

RÜHMATÖÖ

Töötoa teine osa (40 minutit) võimaldab osalejatel konkreetsete majandusmudelitega lähemalt tutvuda.

Enne töötoa läbiviimist **prindi välja** ja **lõika lahti** kuus erinevat QR koodi, mille taga peituvad lingid järgmistele lühifilmidele:

1. „BIOME Cooperative, Greece“ (Fair Trade Hellas) – kestus 17 min 18 s;
2. „Coopamare cooperative, Brazil“ (Südwind) – kestus 6 min 4 s;
3. „The Iban Weavers of Rumah Gare, Malaysia“ (Ressources Humaines Sans Frontières) – kestus 9 min 1 s;
4. „MONDO NGO, Estonia“ (MONDO) – kestus 6 min 10 s;
5. „Petite Savanne Cooperative Credit Society, Mauritius“ (Fairtrade Polska) – kestus 14 min 7 s;
6. „UpCycle, France“ (Ressources Humaines Sans Frontières) – kestus 5 min 28 s.

NB! Kõik filmid on saadaval ka ühise [esitusloendina](#)³ MTÜ Mondo Youtube'i kanalil. Juhul kui mingil põhjusel pole võimalust QR-koode lugeda, saab linke filmidele jagada õpilastega muul õpetajale mugaval moel.

Samuti **pindi välja** tööleht, mida grupid kasutavad majandusmudeli analüüsiks. **Selgita**, et grupil on 40 minutit, et filme vaadata, arutada ja täita tööleht.

Rühmatöö ajal **liigu** ruumis, et grupe aidata ja suunata. Vajadusel **paku** neile loovlahendusi, kuidas oma majandusmudelit teistele rühmadele esitleda. Enne töötoa läbiviimist **otsusta**, kas lubad osalejatel rühmatöö ajal ruumist väljuda ja milliseid abivahendeid nad esitluseks kasutada võivad.

QR KOODID

1

2

3

4

5

6

RÜHMATÖÖ TÖÖLEHT

NR _____

Rühma liikmed: _____

Filmi nimetus: _____

Milliseid probleeme see majandusmudel lahendab?

Joonistage selle majandusmudeli toimimise skeem

Tehke rühmaga plaan, kuidas esitate seda majandusmudelit teistele rühmadele ÜHE minutiga sõnu kasutamata!

ESITLUSED

Kolmanda töötoa osa (10 minutit) eesmärk on tekitada huvi ja valmistuda aruteluks. Selles osas kasutatakse loovmeetodit, mis kaasab kõiki osalejaid sellisel moel, et noortel oleks mugav ja huvitav.

Kui rühmatöö aeg saab otsa (seinale saab näidata [taimerit](#)⁴, mis aitab rühmadel aru saada, palju aega on lõpuni jäänud), **küsi üle**, kas rühmad jõudsid oma esitlused ette valmistada, ja **anna vajadusel** lisa-aega.

Kui kõik rühmad on valmis, **esitlevad** nad oma majandusmudelit ühe minuti jooksul. Teiste rühmade ülesandeks on **kirjutada** oma töölehe tagaküljele majandusmudeli number ja vähemalt üks küsimus selle majandusmudeli kohta.

Oluline on rühmade esitlusi **mitte katkestada** ja **mitte arutada** enne, kui kõik rühmad on oma esitluse lõpetanud.

ARUTELU JA KOKKUVÕTE

Kui kõik rühmad on oma esitlusi näidanud, on aeg liikuda neljanda osa juurde (15 minutit), kus osalejad saavad üksteisele küsimusi esitada.

Alustuseks **küsi**, mida teised rühmad arvavad selle kohta, milliseid probleeme iga mudel lahendas. Siis **anna** rühmade esindajatele **võimalus** teiste rühmade ettepanekuid kas kinnitada või ümber lükata. Seejärel **julgusta** osalejaid oma sõnadega kirjeldama, mida nad lühifilmides nägid, ning teiste rühmade küsimustele vastama.

Kui kõik majandusmudelid on läbi arutatud, on aeg kokku võtta, mida tähendab solidaar- ja sotsiaalmajandus. **Kogu** osalejate arvamusi näiteks sellise IKT-vahendi abil nagu [Answergarden](#)⁵. Answergarden annab võimaluse kasutajakontot loomata ja rakendust allalaadimata sõnapilve sõnu lisada ning kohe ekraanil jälgida, kuidas rühm vastab.

Võimalikud küsimused, millele vastust küsida:

- *Millised on solidaar- ja sotsiaalmajanduse põhimõtted?*
- *Milliseid probleeme lahendab solidaar- ja sotsiaalmajandus?*
- *Millist innovatsiooni sa nendes majandusmudelites nägid?*

Võta osalejate mõtted kokku ja vajadusel lisa taustinfot, mida leiad juhendi neljandalt leheküljelt ja infovoldikust „[Võrdsem maailm on võimalik!](#)“.

EDASIARENDUS

Töötoa viies osa (15 minutit) aitab osalejatel siduda õpitu oma igapäevase eluga ning suunab mõtted edasi.

Palu osalejatel silmad kinni panna ja vaikselt mõelda. Siis **küsi** aeglaselt ja pausidega: *Millised majanduslikud kitsaskohad on sinu arvates kõige teravamad..*

- ... maailmas?
- ... Eestis?
- ... sinu kodukohas?

Tee pikem paus ja jätkka:

Mida saad sina teha praegu teha, et maailma parandada?

Palu osalejatel silmad rahulikult lahti teha ja leida paariline, kellega oma mõtteid jagada. **Anna** paaris aruteluks minut aega, siis **palu** paaridel leida teine paar ja veel ühe minuti jooksul mõtteid jagada.

Siis **jaga** õpilastele märkmepaberid või viide *online*-küsimustikule (näiteks Google) ja **palu** neil vastata kahele küsimusele:

- *Mis on maailma suurim valukoht?*
- *Milline on minu esimene samm selle parandamiseks?*

Teema jätkuks saab vaadata filmi „[Majandus muutub. Muuda majandust!](#)“⁶ täisversiooni (30 minutit) ning uurida teisi alternatiivseid lahendusi, mis on kogutud projekti „Sotsiaal- ja solidaarmajandus: mõistlik lähenemine arengule ja jätkusuutlikkusele“ raames.

VIITED

1. Infovoldik „Võrdsem maailm on võimalik!“
http://www.maailmakool.ee/wp-content/uploads/2018/03/SUSY_brosyir_veeb.pdf
2. Filmi „Majandus muutub. Muuda majandust!“ trailer
<https://youtu.be/bguDSWP3rZg>
3. MTÜ Mondo Youtube'i esindusloend „Solidaarmajandus“
<https://goo.gl/Wmg48CKjloml>
4. Online Stopwatch
<https://www.online-stopwatch.com/full-screen-stopwatch/>
5. Answergarden
<https://answergarden.ch/>
6. Filmi „Majandus muutub. Muuda majandust!“ täisversioon
<https://www.youtube.com/watch?v=GfvV7yDpz2s>
7. SUSY projekti koduleht
<http://www.solidarityeconomy.eu/>
8. SUSY projekti Youtube'i kanal
https://www.youtube.com/channel/UCRy4hjD4SJg1Oo_OOapXhcg
9. Vastutustundlikust tarbimisest
<https://www.mondo.org.ee/tegevused/eestis/vastutustundlik-tarbimine/>
10. QR-koodi generator
<https://www.qr-code-generator.com/>